Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

17 октомври 2013 година*

„Директива 2002/92/ЕО — Застрахователно посредничество — Изключване на дейностите, упражнявани от застрахователно предприятие или от заето в него лице, действащо на негова отговорност — Възможност за посоченото заето лице да осъществява спорадично дейности по застрахователно посредничество — Професионални изисквания“

По дело C-555/11

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Symvoulio tis Epikrateias (Гърция) с акт от 29 август 2011 г., постъпил в Съда на 3 ноември 2011 г., в рамките на производство по дело

Enosi Epangelmation Asfaliston Ellados (EEAE),

Syllogos Asfalistikon Praktoron N. Attikis (SPATE),

Panellinios Syllogos Asfalistikon Symvoulon (PSAS),

Syndesmos Ellinon Mesiton Asfaliseon (SEMA),

Panellinios Syndesmos Syntoniston Asfalistikon Symvoulon (PSSAS)

срещу

Ypourgos Anaptyxis,

Omospondia Asfalistikon Syllogon Ellados,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: г-н M. Ilešič (докладчик), председател на състав, г-н C. G. Fernlund, г-н A. Ó Caoimh, г-жа C. Toader и г-н E. Jarašiūnas, съдии,

генерален адвокат: г-н N. Jääskinen,

секретар: г-жа L. Hewlett, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 20 юни 2013 г.,

* Език на производството: гръцки.

като има предвид становищата, представени:

— за Enosi Epangelmation Asfaliston Ellados (EEAE), Syllogos Asfalistikon Praktoron N. Attikis (SPATE), Panellinios Syllogos Asfalistikon Symvoulon (PSAS), Syndesmos Ellinon Mesiton Asfaliseon (SEMA) и Panellinios Syndesmos Syntoniston Asfalistikon Symvoulon (PSSAS), от A. K. Sinis, dikigoros,

— за Ypourgos Anaptyxis, от г-н N. Amiralis, в качеството на представител,

— за Omospondia Asfalistikon Syllogon Ellados, от C. Theodorou и C. Synodinos, dikigoroi,

— за гръцкото правителство, от г-жа M. Germani, г-жа F. Dedousi, г-н G. Karipsiades и г-н N. Amiralis, в качеството на представители,

— за белгийското правителство, от г-жа M. Jacobs и г-жа L. Van den Broeck, в качеството на представители,

— за кипърското правителство, от г-н N. Kyriakou, в качеството на представител,

— за австрийското правителство, от г-жа C. Pesendorfer, в качеството на представител,

— за Европейската комисия, от г-н I. Zervas, г-н K.-Ph. Wojcik и г-жа N. Yerrell, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 12 септември 2013 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 2, точка 3, втора алинея от Директива 2002/92/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 9 декември 2002 година относно застрахователното посредничество (ОВ L 9, 2003 г., стр. 3; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 4, стр. 246).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между няколко професионални сдружения в областта на застрахователното посредничество, а именно, от една страна, Enosi Epangelmation Asfaliston Ellados (EEAE) (Съюз на професионалните застрахователи в Гърция), Syllogos Asfalistikon Praktoron N. Attikis (SPATE) (Сдружение на застрахователните агенти от областта Атика), Panellinios Syllogos Asfalistikon Symvoulon (PSAS) (Общогръцко сдружение на застрахователните експерти), Syndesmos Ellinon Mesiton Asfaliseon (SEMA) (Гръцки съюз на застрахователните брокери) и Panellinios Syndesmos Syntoniston Asfalistikon Symvoulon (PSSAS) (Общогръцки съюз на координаторите на застрахователните експерти, наричани по-нататък заедно „ЕЕАЕ и др.“), а от друга страна, Ypourgos Anaptyxis (министърът на развитието) и Omospondia Asfalistikon Syllogon Ellados (Федерация на застрахователните сдружения в Гърция), по повод жалба за частична отмяна на Наредбата на държавния секретар към министъра на развитието K3-8010 от 8 август 2007 г., която определя условията за доказването на опита, способностите и общите, търговските и професионалните познания на застрахователните посредници.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съображения 6—9 от Директива 2002/92 гласят:

„(6)Застрахователните и презастрахователните посредници следва да могат да се ползват със свободата на установяване и със свободното предоставяне на услуги, които права са прогласени в Договора.(7)Невъзможността застрахователните посредници да оперират свободно навсякъде в Общността възпрепятства правилното функциониране на единния застрахователен пазар.(8) Координирането на националните разпоредби относно професионалните изисквания и регистрацията на лицата, започващи и извършващи дейност по застрахователно посредничество, може следователно да допринесе както за завършването на единния пазар за финансови услуги, така и за усъвършенстването на защитата на клиентите в тази област.(9) Различни видове лица или институции като агенти, брокери и „банково-застрахователни“ оператори могат да разпространяват застрахователни продукти. Еднаквото третиране на операторите, както и защитата на клиентите налагат в обхвата на настоящата директива да попаднат всички такива лица и институции“.

4 Член 1, параграф 1 от Директива 2002/92 предвижда:

„Настоящата директива урежда правила за започване и извършване на дейностите на застрахователно и презастрахователно посредничество от физически и юридически лица, които са се установили или желаят да се установят в държава членка“.

5 Съгласно член 2, точки 3 и 5 от Директива 2002/92:

„За целите на настоящата директива:

[…]

3) „застрахователно посредничество“ означава дейностите по представяне, предлагане или друга подготвителна работа за сключване на застрахователни договори, или по сключване на такива договори, или по съдействие за административното управление и изпълнението на такива договори, по-специално при настъпването на застрахователното събитие.

Горните дейности, когато се предприемат от застрахователно предприятие или от заето лице на застрахователно предприятие, действащ[о] на отговорност на застрахователното предприятие, не се смятат за застрахователно посредничество.

[…]

5) „застрахователен посредник“ означава всяко физическо или юридическо лице, което срещу възнаграждение започва или извършва застрахователно посредничество“.

6 Член 4, параграф 1 от тази директива гласи:

„Застрахователните и презастрахователните посредници са длъжни да притежават съответните знания и способности, определени от държавата членка на произход на посредника.

Държавите членки на произход на посредниците могат да коригират изискуемите условия за знания и способности в съответствие с дейността застрахователно и презастрахователно посредничество и разпространяваните продукти, особено ако основната професионална дейност

на посредника не е застрахователното посредничество. В такива случаи посредникът може да извършва дейност по застрахователно посредничество, само ако застрахователен посредник, отговарящ на условията по този член, или застрахователно предприятие поеме пълната отговорност за неговите действия.

[…]

Не е необходимо държавите членки да прилагат изискванията по първата алинея на този параграф за всички физически лица, работещи в дадено предприятие, които извършват дейност по застрахователно и презастрахователно посредничество. Държавите членки вземат необходимите мерки, щото подходяща част от лицата в управленската структура на такива предприятия, които отговарят за посредничеството на застрахователни продукти, както и всички останали лица, пряко занимаващи се със застрахователно и презастрахователно посредничество, да демонстрират необходимите знания и способности за изпълнението на своите задължения“.

7 Член 12 от посочената директива изброява информацията, която застрахователният посредник предоставя на клиента преди сключването на първоначален застрахователен договор, както и, ако е необходимо, при изменението или подновяването на този договор, като например идентификационните данни и адреса, регистъра, в който е вписан, и начините за удостоверяване на това обстоятелство, както и дали притежава участие, пряко или косвено, представляващо повече от 10 % от правата на глас или от капитала на застрахователно предприятие.

Гръцкото право

Президентски указ 190/2006

8 Разпоредбите на Директива 2002/92 са транспонирани в гръцкото право с Президентски указ 190/2006, който предвижда в член 2, параграф 3, първа и втора алинея:

„Застрахователно посредничество означава всяка дейност по „представяне, предлагане или друга подготвителна работа за сключване на застрахователни договори или по сключване на такива договори, или по съдействие за административното управление и изпълнението на такива договори, по-специално при настъпването на застрахователното събитие.

Горните дейности, когато се предприемат от застрахователно предприятие или от заето лице на застрахователно предприятие, действащо на отговорност на застрахователното предприятие и обвързано с него по силата на трудов договор, не се смятат за застрахователно посредничество[…]“.

9 Член 4 от Президентски указ 190/2006 изброява документите, които трябва да представи всяко лице, което иска да бъде вписано в посочения специален регистър като застрахователен или презастрахователен посредник. Съгласно параграф 1, A, буква е) от посочения член за такова вписване трябва да се представят и „документи, които доказват, че [заинтересуваното лице] притежава общи търговски или професионални познания“.

Закон 3557/2007

10 Президентски указ 190/2006 е изменен със Закон 3557/2007.

11 Член 15, параграф 2 от Закон 3557/2007 добавя след втора алинея на член 2, параграф 3 от Президенски указ 190/2006 нова алинея, която гласи следното:

„По изключение всяко [заето лице] в застрахователното предприятие, по смисъла на предходния параграф, може да осъществява дейности по застрахователно посредничество, без за него да се прилагат разпоредбите на настоящия указ, когато общият му брутен годишен доход от такива дейности не надвишава сумата от пет хиляди (5 000) евро“.

12 Що се отнася до посочените в член 4 от Президентски указ 190/2006 документи, член 11, параграф 3, буква б) от Закон 3557/2007 предвижда:

„Наредба на министъра на развитието, издадена в рамките на 30 дни от публикуването на настоящия закон, уточнява документите, които удостоверяват общите, търговски или професионални познания на кандидатстващите застрахователни или презастрахователни посредници, на обвързаните застрахователни и презастрахователни посредници, на [заетите лица] в застрахователните предприятия и в предприятията за застрахователно и презастрахователно посредничество, както и случаите, в които тези субекти имат последващо задължение за обучение“.

Наредба K3-8010 от 8 август 2007 г.

13 Наредба K3 8010 от 8 август 2007 г. е приета на основание член 11, параграф 3, буква б) от Закон 3557/2007.

14 Параграф XI от посочената наредба предвижда:

„Всяко [заето лице] в застрахователно предприятие може да развива дейности по застрахователно посредничество, без да бъде задължено да се регистрира в компетентната търговска камара, ако брутните му годишни доходи от такива дейности, получени от комисиони, като цяло не надвишават сумата от пет хиляди евро (5 000 EUR).

Ако брутните му годишни доходи от такива дейности надвишават посочената сума, това лице трябва да се регистрира в компетентната търговска камара съгласно условията в сила за предварително избраната за неговата регистрация категория застрахователно посредничество.

Положението на [заето лице] в застрахователната област е несъвместимо с това на застрахователен експерт“.

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

15 ЕЕАЕ и др. са професионални сдружения, чиято цел е защита на професионалните и финансовите интереси на техните членове, които извършват дейност в областта на застрахователното посредничество като свободна професия, а не като заети лица в предприятия. На 29 октомври 2007 г. ЕЕАЕ и др. подават до запитващата юрисдикция жалба за частична отмяна на Наредба K3 8010 от 8 август 2007 г. В жалбата си те по-специално твърдят, че параграф XI от тази наредба не съответства на разпоредбите на Директива 2002/92, доколкото позволява при определени условия на заетите лица в застрахователните предприятия да извършват дейности по застрахователно посредничество, без да разполагат с предвидените в член 4, параграф 1 от тази директива квалификации.

16 Запитващата юрисдикция изказва резерви по основателността на жалбата за отмяна на параграф XI от Наредба K3 8010 от 8 август 2007 г. Всъщност според посочената юрисдикция — след като в рамките на гръцкото законодателство, тълкувано в съответствие с Директива

2002/92, може да се гарантира, че заетото в застрахователно предприятие лице, което упражнява спорадично дейности по застрахователно посредничество, в тази насока действа винаги под отговорност и надзор на предприятието, което му осигурява и подходящо обучение — би трябвало изискванията на разпоредбите на посочената директива да се считат за изпълнени и е без значение каква връзка съществува между въпросното заето лице и неговото предприятие, когато лицето упражнява тези дейности.

17 Като се има предвид обаче, че друг състав на посочената юрисдикция изглежда не споделя тази позиция, Symvoulio tis Epikrateias решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли разпоредбите на член [2], [точка] 3, втора алинея от Директива 2002/92 […] да се тълкува в смисъл, че заето лице в застрахователно предприятие, което не разполага с квалификациите по член 4, параграф 1 от [посочената] директива, може да упражнява дейности по застрахователно посредничество — спорадично и не в рамките на основното си професионално занятие — дори когато това лице не действа като подчинено на съответното предприятие, но въпреки това последното упражнява надзор върху неговите действия, или [тази] директива дава възможност такива дейности да се осъществяват само в рамките на правоотношението, при което това лице е подчинено на предприятието?“.

По преюдициалния въпрос

18 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали разпоредбите на член 2, точка 3, втора алинея, във връзка с член 4, параграф 1 от Директива 2002/92 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат заето в застрахователно предприятие лице, което не разполага с предвидените в последната разпоредба квалификации, да упражнява — спорадично и не в рамките на основното си професионално занятие — дейности по застрахователно посредничество, когато това заето лице не действа като подчинено на съответното предприятие, но последното все пак упражнява надзор върху неговите действия.

19 ЕЕАЕ и др., както и белгийското и австрийското правителство считат, че член 2, точка 3, втора алинея от Директива 2002/92 трябва да се тълкува в смисъл, че заето в застрахователно предприятие лице, което не разполага с предвидените в член 4, параграф 1 от посочената директива квалификации, не може да упражнява дейности по застрахователно посредничество спорадично. Omospondia Asfalistikon Syllogon Ellados, както и гръцкото и кипърското правителство обаче твърдят, че такова заето лице може да упражнява подобни дейности. От своя страна Европейската комисия твърди, че посоченият член 2, точка 3, втора алинея обхваща дейностите, упражнявани от заето в застрахователно предприятие лице, което действа на отговорността на това предприятие, независимо от вида на договора, който го свързва с него.

20 В самото начало следва да се припомни, че от член 2, точка 3, втора алинея от Директива 2002/92 следва, че дейностите, които съгласно първа алинея от тази разпоредба биха се квалифицирали като застрахователно посредничество, не се смятат за такива, когато се предприемат от застрахователно предприятие или от заето лице на застрахователно предприятие, действащо на негова отговорност.

21 За да се прецени обхватът на предвиденото в тази разпоредба изключение, следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика при тълкуването на разпоредба от правото на Съюза трябва да се взема предвид не само нейният текст, но и контекстът ѝ и целите на правната уредба, от която тя е част (вж. Решение от 19 юли 2012 г. по дело A, C-33/11, точка 27 и цитираната съдебна практика).

22 Що се отнася до използваните в посочения член 2, точка 3, втора алинея изрази, следва да се приеме, че дейностите на заето лице в застрахователно предприятие са изключени от приложното поле на Директива 2002/92 само когато то „действ[а] на отговорност“ на това предприятие.

23 Използваният в тази разпоредба израз, „действ[а] на отговорност“ на застрахователно предприятие, предполага не само че това предприятие може да бъде обвързано от действията на заетите в него лица, които, както уточнява генералният адвокат в точка 45 от своето заключение, действат от негово име и за негова сметка, но този израз означава и че застрахователното предприятие може да бъде държано отговорно за техните дейности.

24 Когато обаче заетото в застрахователно предприятие лице извършва дейности по застрахователно посредничество извън рамките на правоотношението, при което това лице е подчинено на предприятието, по принцип трябва да се счита, че посоченото лице не действа на отговорност на предприятието и следователно че самото то действа като застрахователен посредник по смисъла на член 2, точка 5 от Директива 2002/92, поради което трябва да изпълнява изискванията, посочени в член 4 от тази директива. Обстоятелството, че застрахователното предприятие упражнява някакъв надзор върху неговата дейност, не е достатъчно, за да освободи посочения посредник от задължението да изпълни предвидените в тази директива професионални изисквания.

25 Това тълкуване не само следва от текста на Директива 2002/92, но и съответства както на целта на член 2, точка 3, втора алинея от нея, така и на целите на тази директива в нейната цялост.

26 Що се отнася до целта на посочения член 2, точка 3, втора алинея, следва да се приеме, че той се стреми да изключи от приложното поле на тази директива само застрахователните дейности, при които услугите се предлагат и продават на клиентите директно от застрахователно предприятие или от заетите в него лица, но не и тези, при които посочените услуги се предлагат чрез посредничество.

27 Що се отнася до целите на Директива 2002/92 в нейната цялост, следва да се подчертае, че тя, както е изложено в съображения 6—8 от нея, преследва двойна цел, а именно, от една страна, завършването и правилното функциониране на единния застрахователен пазар, чрез премахването на пречките пред свободата на установяване и пред свободното предоставяне на услуги, а от друга страна, усъвършенстването на защитата на клиентите в тази област.

28 При все това тълкуване, което позволява на определена категория лица да предлагат посреднически услуги, макар да не отговарят на условията, предвидени в член 4, параграф 1 от Директива 2002/92, за да извършват такава дейност, би накърнило тази двойна цел.

29 От една страна, ако се прибегне до такова тълкуване на Директива 2002/92, биха се създали съществени различия между посредниците, действащи на единния застрахователен пазар, доколкото посредниците, независимо дали отговарят на посочените условия, биха могли да извършват посреднически дейности за едни и същи видове застрахователни договори. Освен това подобно тълкуване би било в противоречие с целта да се осигури, както следва от съображение 9 от Директива 2002/92, еднаквото третиране на всички категории застрахователни посредници.

30 От друга страна, такова тълкуване не би позволило да се осигури високо равнище на защита на потребителите на застрахователния пазар, а именно на титулярите на полици. Всъщност не е възможно да се приеме, че заетите лица в застрахователно предприятие, които се занимават с директна продажба на застрахователни услуги в рамките на това предприятие, във всички случаи притежават съответните знания и способности, необходими за да извършват самостоятелно застрахователно посредничество, и че по този начин те могат да гарантират

качеството на това посредничество. Не може също така да се допусне, че тези заети лица, без да разполагат с посочените знания и способности, са в състояние при сключването, изменението или подновяването на застрахователния договор на клиентите си да им предоставят информацията, предвидена в член 12 от Директива 2002/92.

31 Накрая, обратно на твърдяното от гръцкото правителство в съдебното заседание, това тълкуване не се опровергава от съдържанието на член 4, параграф 1, четвърта алинея от посочената директива. Макар несъмнено тази разпоредба да предвижда, че не е необходимо държавите членки да прилагат професионалните изисквания за всички физически лица, работещи в дадено предприятие, които извършват дейност по застрахователно посредничество, това не променя факта, че посочената разпоредба урежда положението на предприятията, които сами осъществяват застрахователно посредничество, а не на застрахователните предприятия, които извършват директна продажба на застрахователни услуги.

32 С оглед на всички тези съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че разпоредбите на член 2, точка 3, втора алинея във връзка с член 4, параграф 1 от Директива 2002/92 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат заето в застрахователно предприятие лице, което не разполага с предвидените в последната разпоредба квалификации, да упражнява — спорадично и не в рамките на основното си професионално занятие — дейности по застрахователно посредничество, когато това заето лице не действа като подчинено на съответното предприятие, но последното все пак упражнява надзор върху неговите действия.

По съдебните разноски

33 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Разпоредбите на член 2, точка 3, втора алинея във връзка с член 4, параграф 1 от Директива 2002/92/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 9 декември 2002 година относно застрахователното посредничество трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат заето в застрахователно предприятие лице, което не разполага с предвидените в последната разпоредба квалификации, да упражнява — спорадично и не в рамките на основното си професионално занятие — дейности по застрахователно посредничество, когато това заето лице не действа като подчинено на съответното предприятие, но последното все пак упражнява надзор върху неговите действия.

Подписи